

คำวินิจฉัยของ นายสุวิทย์ ธีรพงษ์ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๔/๒๕๔๔

วันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๔

เรื่อง ประธานวุฒิสภาขอให้วินิจฉัยว่าความเป็นรัฐมนตรีของรัฐมนตรี จำนวน ๑๐ คน สิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๖ (๖)

ประธานวุฒิสภาเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ว่า นายวิจิต พูลลาภ กับคณะ รวม ๓๒ คน ซึ่งเป็นสมาชิกวุฒิสภาและมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา ได้เข้าชื่อร้องต่อประธานวุฒิสภา ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๖ เพื่อขอให้ส่งคำร้องไปยังศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อวินิจฉัยว่าความเป็นรัฐมนตรีของรัฐมนตรี จำนวน ๑๐ คน สิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๖ (๖) ประกอบมาตรา ๒๐๘ โดยนายวิจิต พูลลาภ และคณะ ผู้ร้อง ระบุว่า มีผู้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีในคณะรัฐมนตรีชุดปัจจุบัน (ภายใต้การนำของนายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี) รวมจำนวน ๑๐ คน ประกอบด้วย

(๑) นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
(๒) นายอาทิตย์ อุไรรัตน์	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม
(๓) นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
(๔) คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์	รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
(๕) นายพิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
(๖) หม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
(๗) นายประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
(๘) นายไชยา สะสมทรัพย์	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
(๙) นายวัฒนา อิศวเหม	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
(๑๐) นายรักษ์ ดันติสุนทร	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์

ได้กระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ ๗ มาตรา ๒๐๘ โดยได้ “ดำรงตำแหน่งในห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน” ในขณะที่ยังดำรงตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีอยู่ ผู้ร้องจึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาและวินิจฉัย

ว่าความเป็นรัฐมนตรีของบุคคลทั้งสิบคนดังกล่าวข้างต้น สิ้นสุดลงเฉพาะตัว ตามบทบัญญัติ รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๖ (๖) ประกอบกับมาตรา ๒๐๘

ผู้ถูกร้องทั้ง ๑๐ คน ยื่นคำชี้แจง ดังนี้

๑. นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ ผู้ถูกร้องที่ ๑ ยื่นคำชี้แจงว่า ตามที่ประธานวุฒิสภายื่นคำร้อง ต่อศาลรัฐธรรมนูญ ขอให้วินิจฉัยว่าความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องที่ ๑ สิ้นสุดลงเพราะผู้ถูกร้องที่ ๑ ดำรงตำแหน่งในบริษัท ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด นั้น ผู้ถูกร้องที่ ๑ ขอชี้แจง ดังต่อไปนี้

บริษัท ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด ได้จดทะเบียนจัดตั้งขึ้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อวันที่ ๒๘ มีนาคม ๒๕๓๓ มีกรรมการของบริษัทจำนวน ๕ คน โดยผู้ถูกร้องที่ ๑ เป็นกรรมการร่วมด้วย มีนายภูเมธ ด้านพัฒนาภูมิ เป็นกรรมการผู้มีอำนาจ นับตั้งแต่จดทะเบียนจัดตั้งจนถึงปัจจุบันนี้บริษัท ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด ไม่ได้ประกอบกิจการแต่อย่างใด ไม่เคยมีการเรียกประชุมกรรมการ และไม่เคยเรียกประชุมผู้ถือหุ้นบริษัท ฯ จึงไม่ได้ทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย และไม่เคยส่งบัญชีงบดุลของบริษัท ฯ ให้กระทรวงพาณิชย์แม้แต่ครั้งเดียว จึงถือได้ว่าเป็นบริษัทร้าง ซึ่งนายทะเบียนบริษัทมีหน้าที่ จะต้องเพิกถอนหรือขีดยุติบริษัท ฯ ออกจากทะเบียนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๒๔๖

ตั้งแต่จดทะเบียนจัดตั้งบริษัท ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด แล้ว บริษัท ฯ ไม่เคยติดต่อกับผู้ถูกร้องที่ ๑ อีกทั้งไม่มีการเรียกให้ชำระค่าหุ้นหรือออกใบรับรองหุ้นแต่อย่างใดทั้งสิ้น เมื่อประมาณ ต้นปี ๒๕๓๕ ผู้ถูกร้องที่ ๑ เคยพบนายภูเมธ ด้านพัฒนาภูมิ ซึ่งเป็นกรรมการผู้มีอำนาจของบริษัท ฯ ก็ได้แจ้งด้วยวาจาว่าไม่มีประโยชน์อันใดที่บริษัท ฯ จะดำเนินกิจการต่อไป ผู้ถือหุ้นและกรรมการ ก็แยกย้ายกันไปคนละทิศละทาง งานที่คิดว่าจะทำร่วมกันก็ไม่มีผู้ใดใส่ใจอีกต่อไป จึงขอให้ไปยกเลิกบริษัท ฯ ซึ่งนายภูเมธ ด้านพัฒนาภูมิ ก็เห็นด้วยและรับปากว่าจะไปดำเนินการ จึงเป็นเหตุให้ผู้ถูกร้องที่ ๑ เข้าใจโดยสุจริตว่า ได้ยกเลิกบริษัท ฯ เรียบร้อยแล้ว

๒. นายอาทิตย์ อุไรรัตน์ ผู้ถูกร้องที่ ๒ ชี้แจงว่า

ตามที่ประธานวุฒิสภาได้มีหนังสือถึงศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อให้วินิจฉัยความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องที่ ๒ ว่าได้สิ้นสุดลง เนื่องจากผู้ถูกร้องที่ ๒ ดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการบริษัท รังสิตน้ำผลไม้ จำกัด บริษัท เอ.โอ. เอ็นเทอร์ไพรส์ จำกัด และบริษัท บ้านอาทิตย์ จำกัด นั้น ผู้ถูกร้องที่ ๒ ขอชี้แจง ดังนี้

๒.๑ ผู้ถูกร้องที่ ๒ เคยดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการของบริษัทต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

(๑) บริษัท ประสิทธิ์รัตน์ จำกัด

(๒) บริษัท โรงพยาบาลพญาไท ๒ จำกัด

- (๓) บริษัท เครือประสิทธิ์รัตน์ ๑๑ จำกัด
- (๔) บริษัท ภูเก็ตพาราไดซ์ จำกัด
- (๕) บริษัท ประสิทธิ์พัฒนา จำกัด (มหาชน)
- (๖) บริษัท ฉะเชิงเทรา ฮอนด้าคาร์ จำกัด
- (๗) บริษัท ดัลลิส อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด
- (๘) บริษัท โรงพยาบาลพญาไท ๔ (ถนนเพชรบุรี) จำกัด
- (๙) บริษัท โรงพยาบาลพญาไท ๓ จำกัด
- (๑๐) บริษัท โรงพยาบาลพญาไทจักรวรรดิ จำกัด
- (๑๑) บริษัท รังสิตน้ำผลไม้ จำกัด
- (๑๒) บริษัท เอ.โอ. เอ็นเทอร์ไพรส์ จำกัด
- (๑๓) บริษัท บ้านอาทิตย์ จำกัด

๒.๒ ต่อมาเมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒ ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ผู้ถูกร้องที่ ๒ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ซึ่งผู้ถูกร้องที่ ๒ ได้ทราบข่าวล่วงหน้ามาก่อน ดังนั้นในวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒ ผู้ถูกร้องที่ ๒ จึงได้ทำหนังสือลาออกจากตำแหน่งกรรมการของบริษัทตามข้อ (๑) ถึง (๑๓)

๒.๓ ต่อมาเจ้าหน้าที่ของบริษัทตามข้อ (๑) ถึง (๑๐) ได้ไปดำเนินการจดทะเบียนการลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทของผู้ถูกร้องที่ ๒ ต่อสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร ทำให้ผู้ถูกร้องที่ ๒ ไม่มีชื่อเป็นกรรมการในบริษัทตามข้อ (๑) ถึง (๑๐) อีกต่อไป

๒.๔ สำหรับบริษัทตามข้อ (๑) ถึง (๑๓) ที่ยังปรากฏชื่อผู้ถูกร้องที่ ๒ เป็นกรรมการอยู่นั้น เนื่องจากเจ้าหน้าที่ของบริษัทดังกล่าว ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบในการไปดำเนินการจดทะเบียนการลาออกจากการเป็นกรรมการของผู้ถูกร้องที่ ๒ ได้ลาออกจากบริษัทดังกล่าวในช่วงเวลานั้น โดยไม่ได้แจ้งให้บริษัททราบว่ายังไม่ได้ดำเนินการจดทะเบียนการลาออกจากการเป็นกรรมการของผู้ถูกร้องที่ ๒ ต่อสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร พนักงานและผู้บริหารของบริษัทดังกล่าวรวมทั้งผู้ถูกร้องที่ ๒ ต่างมีความเข้าใจว่าได้มีการดำเนินการจดทะเบียนการลาออกจากการเป็นกรรมการของผู้ถูกร้องที่ ๒ ต่อสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานครแล้ว

ดังนั้น เมื่อผู้ถูกร้องที่ ๒ ได้ทำหนังสือขอลาออกจากการเป็นกรรมการของบริษัทตามข้อ (๑) ถึง (๑๓) พร้อมกันในวันเดียวกัน ย่อมรับฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องที่ ๒ ได้พ้นจากตำแหน่งกรรมการของบริษัทดังกล่าวแล้ว ตั้งแต่วันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒ เป็นต้นมา

๓. นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ ผู้ถูกร้องที่ ๓ ซึ่งแจ้งว่า

ผู้ถูกร้องที่ ๓ เคยเป็นกรรมการของบริษัท พี.เอส.ดี.เอ็น. จำกัด และบริษัท เคนซัง คอนสตรัคชั่น จำกัด จริง ตั้งแต่เมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๕๓๐ และ ๒๕๓๓ ตามลำดับ แต่ต่อมาผู้ถูกร้องที่ ๓ ได้ยื่นหนังสือลาออกจากตำแหน่งกรรมการของบริษัท พี.เอส.ดี.เอ็น. จำกัด และบริษัท เคนซัง คอนสตรัคชั่น จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๓๓ แต่บริษัททั้งสองมิได้ดำเนินการยื่นจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงกรรมการต่อกรมทะเบียนการค้า

หลังจากที่ผู้ถูกร้องที่ ๓ ได้ยื่นหนังสือลาออกจากตำแหน่งกรรมการบริษัททั้งสองดังกล่าวข้างต้นแล้ว ผู้ถูกร้องที่ ๓ ไม่เคยเข้าไปเกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจการใดๆ ของทั้งสองบริษัท และไม่เคยเข้าไปบริหารหรือจัดการใดๆ ในกิจการของบริษัททั้งสอง รวมทั้งไม่เคยเข้าร่วมประชุมหรือออกคำสั่ง หรือกระทำการใดๆ อันเกี่ยวกับการจัดการธุรกิจของบริษัททั้งสองในฐานะกรรมการบริษัทแต่อย่างใด

๔. คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ ผู้ถูกร้องที่ ๔ ซึ่งแจ้งว่า ตามที่ประธานวุฒิสภาได้มีหนังสือถึงศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อขอให้วินิจฉัยความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องที่ ๔ เนื่องจากผู้ถูกร้องที่ ๔ ดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการในบริษัท พริสมา อินโฟ จำกัด นั้น

ผู้ถูกร้องที่ ๔ ได้โอนหุ้นของผู้ถูกร้องที่ ๔ ทั้งหมดในบริษัท พริสมา อินโฟ จำกัด ให้แก่นางสาวพาฝัน สุกวานิช ไปแล้ว ตั้งแต่ปี ๒๕๓๕ และในที่สุดได้มีมติของที่ประชุมกรรมการให้เลิกบริษัท ตั้งแต่วันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๓๕ และมีการชำระบัญชีเรียบร้อยมา จนในที่สุดนายทะเบียนได้ออกหนังสือรับรองการเลิกบริษัท เมื่อวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๔๓

๕. นายพิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล ผู้ถูกร้องที่ ๕ ซึ่งแจ้งว่า

ตามที่ปรากฏชื่อของผู้ถูกร้องที่ ๕ อยู่ในเอกสารทางทะเบียนของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร ว่า มีฐานะเป็นกรรมการผู้มีอำนาจของบริษัท พินัยประสิทธิ์ จำกัด นั้น บริษัท พินัยประสิทธิ์ จำกัด ได้เลิกกิจการไปแล้ว ส่งงบการเงินครั้งสุดท้ายเมื่อปี ๒๕๒๘ หลังจากนั้นไม่เคยดำเนินกิจการใดๆ ปัจจุบันนี้ไม่มีผู้บริหาร ไม่มีทรัพย์สินใดๆ ไม่มีสำนักงานให้ติดต่อได้ คณะกรรมการและผู้ถือหุ้นเคยมีมติร่วมกันให้เลิกกิจการตั้งแต่ปี ๒๕๒๘ และผู้ถูกร้องที่ ๕ เข้าใจว่า ได้มีการจดทะเบียนเลิกบริษัทไปแล้ว หรือมิฉะนั้นก็ต้องถูกนายทะเบียนจำหน่ายเป็นบริษัทร้างไปนานแล้ว

๖. หม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร ผู้ถูกร้องที่ ๖ ซึ่งแจ้งว่า

๖.๑ กรณีการดำรงตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการในห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม

ห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม จดทะเบียนเมื่อวันที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๒ โดยมี พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสุขุมมาภินันท์ เป็นหุ้นส่วนจำพวกจำกัดความรับผิด และผู้ถูกร้องที่ ๖

เป็นหุ้นส่วนจำพวกไม่จำกัดความรับผิดชอบและดำรงตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการของห้าง ฯ ต่อมาวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ ผู้ถูกร้องที่ ๖ ได้ลาออกจากตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการของห้าง ฯ กับพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสุภุมภิกานันท์ (ผู้เป็นหุ้นส่วน) เนื่องจากผู้ถูกร้องที่ ๖ จะต้องเข้ารับตำแหน่งทางการเมือง และห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม ได้หยุดกิจการตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๕ แล้ว

๖.๒ กรณีการดำรงตำแหน่งกรรมการในบริษัท งามดูพลี จำกัด

บริษัท งามดูพลี จำกัด จดทะเบียนเมื่อวันที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๒๑ มีวัตถุประสงค์ประกอบธุรกิจค้าขายอุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้าภายในบ้าน โดยผู้ถูกร้องที่ ๖ ได้นำเงินมาช่วยลงทุนให้แก่บริษัท ฯ เนื่องจากต้องการช่วยเหลือนายฐิติวัฒน์ โปษยานนท์ กรรมการผู้จัดการของบริษัท ฯ ซึ่งเป็นเพื่อนที่รู้จักกัน จึงทำให้ผู้ถูกร้องที่ ๖ ได้เข้าดำรงตำแหน่งกรรมการของบริษัท ฯ ต่อมาบริษัท ฯ มีปัญหาทางการเงินอย่างมาก ผลประกอบการขาดทุนตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๗ เป็นต้นมา ประกอบกับความไม่โปร่งใสในการบริหารงานของนายฐิติวัฒน์ โปษยานนท์ กรรมการผู้จัดการของบริษัท ฯ ผู้ถูกร้องที่ ๖ จึงได้ลาออกจากการเป็นกรรมการของบริษัท ฯ กับนายฐิติวัฒน์ โปษยานนท์ กรรมการผู้จัดการของบริษัท ฯ ในต้นปี พ.ศ. ๒๕๓๘ ซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาที่บริษัท ฯ ได้หยุดประกอบกิจการแล้ว โดยต่อมาวันที่ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๕๐ นายฐิติวัฒน์ โปษยานนท์ ได้ขายอาคารที่ทำการของบริษัท เลขที่ ๓๒๑/๓๘ ถนนนางลิ้นจี่ แขวงช่องนนทรี เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร ให้แก่บุคคลภายนอกไป และบุคคลภายนอกผู้ซื้อได้ใช้อาคารดังกล่าวเป็นสถานที่ประกอบการค้าประเภทซัก อบ รีดเสื้อผ้า มีชื่อร้านว่า “รีอช เฮาส์ ซัก อบ รีด”

๖.๓ กรณีการดำรงตำแหน่งกรรมการในบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด

บริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด จดทะเบียนเมื่อวันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๓๒ มีวัตถุประสงค์ประกอบธุรกิจพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งในขณะนั้นมีบริษัท โมเบลทซ์ - ยูไอซี จำกัด เป็นผู้ถือหุ้นร้อยละ ๕๐ และมูลนิธิจุมภฏ - พันธุ์ทิพย์ ในฐานะผู้ให้ บริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด เช่าที่ดินเพื่อทำโครงการ เป็นผู้ถือหุ้นร้อยละ ๑๐ ผู้ถูกร้องที่ ๖ และนายเอนก ศรีชีวะชาติ ในฐานะประธานกรรมการและเหรัญญิกของมูลนิธิจุมภฏ - พันธุ์ทิพย์ ตามลำดับ ได้รับเกียรติจากบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด ให้เข้าเป็นกรรมการในคณะกรรมการของบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด ซึ่งตามข้อบังคับของบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด มีข้อกำหนดว่ากรรมการจะต้องออกจากตำแหน่งตามวาระจำนวน ๑ ใน ๓ เมื่อมีการประชุมสามัญครั้งแรกและทุกๆ ปีต่อไป โดยกรรมการผู้ออกไปนั้นอาจจะได้รับเลือกให้รับตำแหน่งอีกก็ได้ ซึ่งผู้ถูกร้องที่ ๖ ได้เข้าประชุมคณะกรรมการของบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด เพียงครั้งเดียวในปี พ.ศ. ๒๕๓๕ นับตั้งแต่ได้เข้าดำรงตำแหน่งกรรมการของบริษัท ฯ และผู้ถูกร้องที่ ๖ และนายเอนก ศรีชีวะชาติ ครบวาระต้องออกจากตำแหน่งกรรมการบริษัท ฯ ตามข้อบังคับของบริษัท ฯ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๗

นับตั้งแต่ครบวาระต้องออกจากการดำรงตำแหน่งกรรมการบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด ของผู้ถูกร้องที่ ๖ บริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด ไม่เคยติดต่อให้ผู้ถูกร้องที่ ๖ เข้าร่วมประชุมกรรมการบริษัทอีกเลย และไม่เคยมีการบอกกล่าวแจ้งให้ทราบถึงการแต่งตั้งผู้ถูกร้องที่ ๖ กลับเข้าเป็นกรรมการของบริษัทแต่ประการใด ผู้ถูกร้องที่ ๖ จึงครบวาระของการดำรงตำแหน่งกรรมการบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๗

๗. นายประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์ ผู้ถูกร้องที่ ๗ ซึ่งแจ้งถึงกรณีที่มีชื่อปรากฏในเอกสารทางทะเบียนว่าเป็นกรรมการบริษัท อิมโพลี็กซ์ จำกัด และบริษัท โรแอล โฮลดิ้งส์ จำกัด ดังนี้

๗.๑ การยังคงมีชื่อปรากฏในเอกสารทางทะเบียนว่าเป็นกรรมการบริษัท อิมโพลี็กซ์ จำกัด ผู้ถูกร้องที่ ๗ เคยดำรงตำแหน่งกรรมการในบริษัท อิมโพลี็กซ์ จำกัด มาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๕ แต่ได้ลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทดังกล่าว ตั้งแต่วันที่ ๑๗ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๐ แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อปรากฏเป็นข่าวขึ้นมาว่ายังคงมีชื่อผู้ถูกร้องที่ ๗ ปรากฏในเอกสารทางทะเบียนว่าเป็นกรรมการบริษัท อิมโพลี็กซ์ จำกัด อยู่ นั้น ผู้ถูกร้องที่ ๗ จึงได้มีหนังสือสอบถามไปถึงบริษัท ๑ ให้ตรวจสอบในเรื่องนี้ และบริษัท ๑ ได้มีหนังสือชี้แจงว่าบริษัท ๑ ได้รับหนังสือลาออกของผู้ถูกร้องที่ ๗ ตั้งแต่วันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๔๐ แต่บริษัท ๑ ยังมีได้ดำเนินการแก้ไขทางทะเบียนด้วยการยื่นเอกสารจดทะเบียนชื่อของผู้ถูกร้องที่ ๗ ออกจากการเป็นกรรมการบริษัท ๑ แต่ประการใด ซึ่งถือเป็นความบกพร่องและละเลยของบริษัท ๑ เอง

๗.๒ การยังคงมีชื่อปรากฏในเอกสารทางทะเบียนว่าเป็นกรรมการบริษัท โรแอล โฮลดิ้งส์ จำกัด

ผู้ถูกร้องที่ ๗ เคยดำรงตำแหน่งกรรมการในบริษัท โรแอล โฮลดิ้งส์ จำกัด มาตั้งแต่เมื่อประมาณปี พ.ศ. ๒๕๒๕ และได้ลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท ตั้งแต่วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๐ การลาออกดังกล่าวมิใช่เป็นการลาออกเพื่อไปดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีแต่ประการใด เพราะเป็นการลาออกก่อนการดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี เกือบ ๑๐ เดือน ทั้งนี้ เนื่องจากผู้ถูกร้องที่ ๗ ได้พิจารณาเห็นว่า ในขณะนั้นสถานะเศรษฐกิจไม่สู้ดี และบริษัท ๑ ก็มีได้ประกอบพาณิชย์กิจแต่ประการใด

เมื่อปรากฏเป็นข่าวขึ้นมาว่ายังคงมีชื่อผู้ถูกร้องที่ ๗ ปรากฏในเอกสารทางทะเบียนว่าเป็นกรรมการบริษัท โรแอล โฮลดิ้งส์ จำกัด อยู่ นั้น ผู้ถูกร้องที่ ๗ จึงได้มีหนังสือสอบถามไปถึงบริษัท ๑ ให้ตรวจสอบในเรื่องนี้ และบริษัท ๑ ได้มีหนังสือชี้แจงว่า บริษัท ๑ ยืนยันว่าบริษัท ๑ ได้รับหนังสือลาออกของผู้ถูกร้องที่ ๗ ตั้งแต่วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๐ และบริษัท ๑ ยังมีได้ดำเนินการแก้ไขทางทะเบียนด้วยการยื่นเอกสารจดทะเบียนชื่อของผู้ถูกร้องที่ ๗ ออกจากการเป็นกรรมการบริษัท ๑

ให้ถูกต้องตรงกับความเป็นจริงแต่ประการใด อย่างไรก็ตาม บริษัท ฯ ได้ยึดถือหนังสือลาออกของผู้ถูกร้องที่ ๗ โดยถือว่าการลาออกจากการเป็นกรรมการของผู้ถูกร้องที่ ๗ มีผลนับตั้งแต่วันที่บริษัท ฯ ได้รับหนังสือลาออก ดังกล่าว

๘. นายไชยา สะสมทรัพย์ ผู้ถูกร้องที่ ๘ ซึ่งแจ้งว่า

ผู้ถูกร้องที่ ๘ ได้ยื่นหนังสือขอลาออกจากการเป็นกรรมการของบริษัททั้งสอง ก่อนที่ผู้ถูกร้องที่ ๘ จะได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้า ฯ ให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม เมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒ กล่าวคือ

๘.๑ ผู้ถูกร้องที่ ๘ ได้ยื่นหนังสือขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท โมบาย เทล จำกัด เมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๓๘

๘.๒ ผู้ถูกร้องที่ ๘ ได้ยื่นหนังสือขอลาออกจากการเป็นกรรมการ บริษัท สุพีเรีย ออดิโอ จำกัด เมื่อวันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๔๒

๙. นายวัฒนา อัสวเหม ผู้ถูกร้องที่ ๙ ซึ่งแจ้งว่า

ห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย จดทะเบียน ณ สำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทจังหวัดพิษณุโลก เมื่อวันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๑๓ มีวัตถุประสงค์ทำการค้ำน้ำมันเชื้อเพลิงและน้ำมันหล่อลื่นทุกชนิด ห้าง ฯ ได้ประกอบธุรกิจสถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิง ยี่ห้อสามทหาร เปิดบริการขายน้ำมันเบนซิน โซล่า น้ำมันเครื่องสำหรับเติมรถยนต์ รถมอเตอร์ไซค์ แก่ประชาชนโดยทั่วไปในจังหวัดพิษณุโลกเท่านั้น

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๑๔ ผู้ถูกร้องที่ ๙ ได้ดำรงตำแหน่งเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ และในปี พ.ศ. ๒๕๑๗ ผู้ถูกร้องที่ ๙ ได้ลาออกจากการเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ และมาถือหุ้นของห้าง ฯ ประเภทจำกัดความรับผิด โดยมีนายบุญเกียรติ วัชรอำนวย เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการแทน

ต่อมาปี ๒๕๑๘ ผู้ถูกร้องที่ ๙ ได้โอนหุ้นให้แก่ นายสมพร อัสวเหม และออกจากการเป็นหุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วนพลังงานไทย และห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย ได้มีการเปลี่ยนแปลงผู้เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ โดยนายบุญเกียรติ วัชรอำนวย โอนหุ้นให้แก่ นายสมบัติ อัสวเหม และให้นายสมบัติ อัสวเหม เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการแทน

ในปี พ.ศ. ๒๕๑๙ ผู้ถูกร้องที่ ๙ ได้เข้ามาถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย อีกครั้งหนึ่ง โดยได้รับโอนหุ้นจาก นายสมบัติ อัสวเหม และได้ดำรงตำแหน่งเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการของห้าง ฯ แทนนายสมบัติ อัสวเหม และผู้ถูกร้องที่ ๙ ได้ดำเนินกิจการของห้างตลอดมาจนกระทั่งปี พ.ศ. ๒๕๒๓ ห้าง ฯ เกิดภาวะการขาดทุน จึงได้ปิดกิจการลง และบริษัทน้ำมันเชื้อเพลิง ยี่ห้อสามทหาร ได้เลิกกิจการ และได้มีการเปลี่ยนแปลงกิจการมาเป็นน้ำมันยี่ห้อใหม่ เป็นยี่ห้อ ป.ต.ท. (การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย)

และห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย ก็มีได้ประกอบกิจการค้าและธุรกิจอื่นๆ อีกต่อไป ภายหลังจากที่
ห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย หยุดกิจการ ผู้ถูกร้องที่ ๕ ก็ไม่เคยเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการดำเนินการ
ของห้างดังกล่าวแต่ประการใด จนกระทั่งปี พ.ศ. ๒๕๓๕ ผู้ถูกร้องที่ ๕ ได้ดำเนินกิจการในทางการเมือง
และในวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๕ ได้มีการประชุมผู้เป็นหุ้นส่วนทุกคนของห้างหุ้นส่วนจำกัด
พลังงานไทย ผู้ถูกร้องที่ ๕ ได้ลาออกจากการเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ และที่ประชุมได้มีการตกลงกันให้
นายสุพจน์ เหลืองธรรมธาดา ซึ่งเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ นำสัญญาหุ้นส่วนแก้ไขเพิ่มเติมของห้างหุ้นส่วนจำกัด
พลังงานไทย ไปดำเนินการจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงแก้ไขให้ถูกต้อง ซึ่งการตกลงดังกล่าวมีผลใช้บังคับ
ตั้งแต่วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๕ โดยถือว่าผู้ถูกร้องที่ ๕ มิได้เป็นหุ้นส่วนและมีได้เกี่ยวข้องกับ
ห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย อีกต่อไป

๑๐. นายรัศมี ตันตีสุนทร ผู้ถูกร้องที่ ๑๐ ซึ่งแจ้งว่า

ห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชำนานู ได้จดทะเบียนจัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๑๑
ณ สำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทจังหวัดตาก โดยมีหุ้นส่วน ๓ คน คือ ๑. นายจรัสศักดิ์ ลิ้มทรงพรต
๒. นางงามพิศ สุวรรณรัศมี ๓. นายรัศมี ตันตีสุนทร ผู้ถูกร้องที่ ๑๐ โดยมีนายจรัสศักดิ์ ลิ้มทรงพรต
เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ มีวัตถุประสงค์ในการค้าอาวุธปืน กระสุนปืน หลังจากที่ได้จดทะเบียนเป็น
ห้างหุ้นส่วนจำกัด นายจรัสศักดิ์ ลิ้มทรงพรต หุ้นส่วนผู้จัดการของห้าง ฯ ได้ดำเนินการติดต่อกับทางราชการ
เพื่อขอใบอนุญาตประกอบการค้าอาวุธปืน และกระสุนปืน แต่ไม่ได้รับอนุญาตจากทางราชการ เนื่องจาก
ในช่วงระหว่างเวลาดังกล่าว สถานการณ์ในจังหวัดตาก ซึ่งเป็นจังหวัดชายแดนมีการแทรกซึมของ
ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ ทางราชการจึงไม่ออกใบอนุญาตให้กับห้าง ฯ เมื่อห้าง ฯ ไม่ได้รับใบอนุญาต
ให้ประกอบการค้าอาวุธปืนจากทางราชการ ห้าง ฯ จึงไม่ได้ดำเนินธุรกิจใดๆ เลย นับจากวันจดทะเบียน
เรื่อยมาจวบจนปัจจุบัน ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๒๕ นายจรัสศักดิ์ ลิ้มทรงพรต ซึ่งเป็น
หุ้นส่วนผู้จัดการของห้าง ฯ ได้ถึงแก่กรรมลง ย่อมเป็นผลให้ห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชำนานู เลิกล้มไป
ตามกฎหมาย

ทางพิจารณาผู้ร้องนำสืบว่า ขณะดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ผู้ถูกร้องทั้งสิบคนยังดำรงตำแหน่ง
เป็นกรรมการในห้างหุ้นส่วนจำกัดและบริษัทที่มีวัตถุประสงค์เพื่อแบ่งผลกำไร อันเป็นการต้องห้ามตาม
รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ โดยผู้ร้องทราบเรื่องดังกล่าวจากเอกสารของกรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์
ว่าผู้ถูกร้องทั้งสิบเป็นกรรมการหรือผู้จัดการของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วน เมื่อผู้ถูกร้องทั้งสิบคนมีชื่อเป็น
กรรมการ ก็ต้องถือว่ายังปฏิบัติหน้าที่ของกรรมการ แต่ผู้ร้องรับว่าไม่ทราบว่าบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนเหล่านี้
ยังคงดำเนินกิจการอยู่หรือไม่ เพราะไม่ใช่หน้าที่ของผู้ร้อง และแม้บริษัทเหล่านี้ไม่ได้ดำเนินธุรกิจมาเป็น
เวลาหลายปีจนเป็นบริษัทร้างแล้วก็ตาม ถ้าไม่ปรากฏทางทะเบียนว่าเป็นบริษัทร้าง ผู้ร้องก็ไม่อาจทราบได้

รวมทั้งกรณีที่หุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วนถึงแก่กรรม อันทำให้ห้างหุ้นส่วนนั้นต้องเลิกกัน และผู้ร้องไม่ทราบว่าผู้ถูกร้องแต่ละคนจะได้ยื่นหนังสือลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทแล้ว หรือไม่ ที่ผู้ร้องยื่นคำร้องครั้งนี้โดยอาศัยเอกสารหลักฐานทางทะเบียนของกระทรวงพาณิชย์เท่านั้น ไม่เคยตรวจสอบว่าบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนเหล่านี้ยังมีอยู่จริงตามที่จดทะเบียนหรือไม่ และข้อเท็จจริงจะตรงตามที่จดทะเบียนไว้หรือไม่ เพราะผู้ร้องถือว่าผู้ร้องยื่นคำร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ เมื่อปรากฏทางทะเบียนว่า ผู้ถูกร้องเหล่านี้ยังมีชื่อเป็นกรรมการอยู่ ก็ถือว่าจะต้องสิ้นสุดการเป็นรัฐมนตรี ตามมาตรา ๒๑๖ โดยไม่ต้องคำนึงว่าตามข้อเท็จจริงแล้ว ยังเป็นกรรมการอยู่หรือไม่ แต่ผู้ร้องรับว่าทราบหลังจากยื่นคำร้องแล้วว่า บางบริษัทเลิกกิจการไปแล้ว แต่กรณีการเลิกบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนั้น จะต้องจดทะเบียนเลิกด้วย จึงจะสมบูรณ์ การที่ผู้ร้องไม่แสวงหารายละเอียดของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนเหล่านี้ เพราะผู้ร้องถือว่าเป็นหน้าที่ของผู้ถูกร้องจะต้องหาข้อเท็จจริงเสนอต่อศาลรัฐธรรมนูญว่า บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนเหล่านี้ได้เลิกกิจการ มิได้ประกอบธุรกิจแล้ว หรือไม่

นางสาวสุภาภรณ์ ใจอ่อนนุ่ม ผู้อำนวยการกองนิติการ กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ ผู้แทนอธิบดีกรมทะเบียนการค้าในฐานะพยานที่ศาลรัฐธรรมนูญเรียกมา เข้าเบิกความว่ากฎหมายให้นิติบุคคลมีสภาพเป็นบุคคล เพราะฉะนั้น การดำเนินการของบริษัทซึ่งเป็นนิติบุคคลย่อมแสดงออกโดยกรรมการบริษัท ซึ่งเป็นผู้แทนของบริษัท ดังนั้น ในกรณีที่กรรมการบริษัทประสงค์จะลาออกจากการเป็นกรรมการ กรรมการในฐานะเป็นผู้แทนบริษัทสามารถแสดงเจตนาโดยยื่นใบลาออกไปยังบริษัทได้ ซึ่งเป็นเรื่องของตัวการตัวแทน ในกรณีที่ตัวแทนจะบอกเลิกสัญญาตัวการตัวแทน กฎหมายกำหนดว่าสามารถบอกเลิกได้ตลอดเวลา กรมทะเบียนการค้ามีหน้าที่ในการรับจดทะเบียน เนื่องจากรายชื่อกรรมการของบริษัทเป็นรายการที่กฎหมายกำหนดให้ต้องนำไปจดทะเบียน เพราะฉะนั้น เมื่อมีกรรมการลาออก ก็เป็นหน้าที่ของบริษัท คือ กรรมการผู้มีอำนาจตามที่จดทะเบียนไว้ จะต้องไปยื่นขอจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงรายชื่อกรรมการให้ถูกต้องตามความเป็นจริง ในเรื่องการลาออกของกรรมการ ใบลาออกจะมีผลต่อเมื่อถึงบริษัท เพราะว่าเป็นการบอกเลิกสัญญาของผู้เป็นตัวแทน ในเรื่องนี้ใช้หลักสัญญาตัวการตัวแทน ส่วนการจดทะเบียนนั้นเป็นหน้าที่ของกรรมการผู้มีอำนาจเป็นผู้รับผิดชอบ เพราะว่าการจดทะเบียนจะต้องเป็นกรรมการผู้มีอำนาจเท่านั้นที่จะทำได้ กรรมการที่ลาออกไม่สามารถจะไปขอจดทะเบียนด้วยตนเองได้ การที่กรรมการลาออกจากบริษัทมีผลตั้งแต่แสดงเจตนาลาออก ไม่ว่าจะเป็นการแสดงเจตนาด้วยวาจาหรือลายลักษณ์อักษรก็ตาม กรณีห้างหุ้นส่วนจำกัด นั้น เมื่อผู้เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการถึงแก่ความตาย ห้างหุ้นส่วนนั้นจะต้องเลิกตามผลของกฎหมาย แต่ในทางทะเบียนก็จะเป็นทะเบียนที่ยังมีชื่อห้างหุ้นส่วนอยู่อย่างนั้นไม่มีการแก้ไข เพราะกรมทะเบียนการค้าจะรับฟังข้อเท็จจริงเฉพาะในเรื่องที่ปรากฏในทะเบียนเท่านั้น

ในเรื่องของบริษัท กฎหมายกำหนดให้บริษัทมีหน้าที่ต้องส่งบการเงินทุกปี ต่อกรมทะเบียนการค้า ถ้าหากไม่ส่งบการเงินติดต่อกัน ๓ ปี ทางกรมทะเบียนการค้ามีข้อสันนิษฐานว่าบริษัทนั้นอาจจะไม่ประกอบธุรกิจแล้ว ซึ่งเป็นข้อสันนิษฐานที่จะนำไปสู่การทำให้บริษัทร้าง และถ้าบริษัทนั้นถูกขิดชื่อออกเป็นบริษัทร้างแล้ว กฎหมายให้ถือว่าบริษัทนี้เลิกกัน ถ้าหากว่าทั้งบัญชีงบดุลก็ไม่เคยเสนอต่อทางราชการ ภาษีก็ไม่เคยเสีย รายงานต่างๆ ไม่เคยเสนอต่อนายทะเบียนเลย เช่นนี้พอถือได้ว่ามีข้อสันนิษฐานที่เชื่อได้ว่าน่าจะไม่ได้ประกอบธุรกิจแล้ว

ในเรื่องของการเป็นหุ้นส่วน เป็นความตกลงระหว่างผู้เป็นหุ้นส่วนทุกคนในการร่วมกันทำกิจการค้า เพราะฉะนั้นกฎหมายจึงกำหนดไว้แต่เพียงว่า ในกรณีที่มีการแก้ไขข้อตกลง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของผู้เป็นหุ้นส่วนก็ดี เรื่องของผู้เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการก็ดี จะต้องเป็นการตกลงของผู้เป็นหุ้นส่วนทุกคน เพราะฉะนั้นถ้าข้อเท็จจริงปรากฏว่าหุ้นส่วนทุกคนได้มีการให้ความเห็นชอบยินยอมให้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงอย่างใดก็จะเป็นไปตามข้อตกลงระหว่างผู้เป็นหุ้นส่วนด้วยกัน

ตามเอกสารแสดงว่าเมื่อวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ หม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร ได้มีหนังสือลาออกจากการเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม ต่อผู้เป็นหุ้นส่วนคือ พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสุขุมภินันท์ ซึ่งในวันดังกล่าวก็ได้มีการประชุมวิสามัญ และผู้เป็นหุ้นส่วนอนุมัติให้หม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร ลาออกจากการเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการได้

ในกรณีของบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด กำหนดเป็นข้อบังคับของบริษัทว่า ในทุกปี กรรมการจะต้องออกจากการเป็นกรรมการตามวาระในอัตราส่วน ๑ ใน ๓ ของกรรมการทั้งหมด คือเป็นการออกของกรรมการตามอัตราส่วนที่กฎหมายกำหนดในการประชุมสามัญประจำปีทุกปี เรียกว่าการออกจากตำแหน่งตามวาระ แต่บริษัทจะเลือกกรรมการผู้นั้นเข้ามาเป็นกรรมการอีกก็ได้ แต่ต้องแจ้งกรรมการที่ออกตามวาระให้ทราบด้วย และต้องแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรโดยชัดเจนว่าได้รับเลือกเป็นกรรมการอีกวาระหนึ่ง ตามหนังสือของบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด แจ้ง หม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร ว่าหมดวาระของการดำรงตำแหน่งในบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด ตั้งแต่ปี ๒๕๓๗ ถ้ามีการเลือกเข้ามาเป็นกรรมการอีก โดยผู้ที่ได้รับเลือกไม่ได้อยู่ในที่ประชุมใหญ่ ก็ต้องแจ้งให้กรรมการผู้นั้นทราบด้วยลายลักษณ์อักษร ถ้าไม่มีการแจ้ง ถือว่าสถานภาพของความเป็นกรรมการอีกครั้งหนึ่งยังไม่สมบูรณ์ คือพ้นวาระไม่จำเป็นต้องแจ้ง เพราะว่าการพ้นวาระเป็นไปตามข้อบังคับของบริษัท

ในเรื่องการจดทะเบียนของกรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ นายทะเบียนจะรับจดตามที่บริษัทแจ้ง ซึ่งบางครั้งมีการเปลี่ยนแปลงรายการ แต่บริษัทยังไม่ได้จดทะเบียนแก้ไขรายการทางทะเบียน ก็ยังมีข้อความเดิม เพราะฉะนั้นบางครั้งข้อเท็จจริงอาจจะไม่ตรงกับรายการทางทะเบียนก็ได้ ในบางกรณีผู้มีอำนาจก็ดี ผู้ที่ปรากฏชื่อในหนังสือรับรองก็ดี ตายไปหลายปีแล้ว เช่น มีชื่อนายอุเทน วรรณกุลชัย

ปรากฏอยู่ในหนังสือรับรอง ณ วันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๔๓ ของกรมทะเบียนการค้าว่าเป็นกรรมการผู้จัดการ บริษัท พินัยประสิทธิ์ จำกัด แต่ข้อเท็จจริงปรากฏว่านายอุเทน เสียชีวิตไป ตั้งแต่ปี ๒๕๓๖ นั่นคือ ข้อเท็จจริงกับรายการทางทะเบียนแตกต่างกัน ในบางกรณีกรรมการบางคนอาจจะลาออกไป โดยถูกต้องแล้ว แต่รายการในทางทะเบียนก็ยังคงปรากฏชื่อเป็นกรรมการอยู่

ในกรณีที่เป็นการหุ้นส่วนจำกัด จะประกอบด้วยผู้ถือหุ้นอยู่ ๒ ประเภท คือ ผู้ถือหุ้นที่จำกัดความรับผิดกับผู้ถือหุ้นที่ไม่จำกัดความรับผิดเท่านั้น ถ้าหากว่าผู้ถือหุ้นที่ไม่จำกัดความรับผิดมีเพียงคนเดียวและถึงแก่กรรม หุ้นส่วนนี้ตามกฎหมายถือว่าไม่มีแล้ว แต่ตามรายการทางทะเบียนก็อาจยังคงมีฐานะเป็นหุ้นส่วนอยู่

ตัวการและตัวแทน ตัวการหมายถึงตัวบริษัทที่เป็นนิติบุคคล ส่วนตัวแทนคือกรรมการบริษัท ตัวแทนจะสามารถกระทำการแทนตัวการได้แค่ไหนเพียงใดนั้น เป็นไปตามขอบเขตอำนาจที่จดทะเบียนไว้ เพราะฉะนั้น ถ้าจดทะเบียนไว้ว่ากรรมการคนใดคนหนึ่งไม่มีอำนาจที่จะเปลี่ยนแปลงทางทะเบียน โดยลำพังตนเองได้ ในกรณีที่กรรมการบางคนลาออกจากบริษัทแล้วด้วยเหตุประการใดก็ดี กรรมการผู้นั้นก็ไม่สามารถไปจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงรายการของตนเองต่อพนักงานได้ ส่วนหนังสือการลาออกจากการเป็นตัวการตัวแทน ไม่มีกฎหมายใดๆ บังคับว่าจะต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษร ดังนั้น จะทำเป็นหนังสือแสดงเจตนาก็ได้หรือแสดงเจตนาด้วยคำพูดก็ได้ สิ่งเหล่านี้นายทะเบียนไม่อาจทราบได้ เป็นเรื่องของกรรมการผู้มีอำนาจจะต้องไปจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงเอง แต่ถ้าเป็นกรรมการที่ตั้งขึ้นใหม่ กฎหมายกำหนดให้ต้องไปจดทะเบียนใน ๑๔ วัน นับตั้งแต่วันที่ประชุมผู้ถือหุ้นมีมติ แต่กรณีกรรมการลาออก กฎหมายไม่ได้กำหนดว่าจะต้องไปจดทะเบียนเมื่อใด ดังนั้นบางครั้งกรรมการลาออกเป็นลับๆ ปี แล้วยังมีชื่อค้างคาอยู่ในทะเบียนว่ายังเป็นกรรมการอยู่

กรณีบริษัทร้างมีได้เฉพาะนิติบุคคลที่จดทะเบียนเป็นบริษัทจำกัดเท่านั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มีมาตรการกำหนดให้นายทะเบียนสามารถดำเนินการทำให้เป็นบริษัทร้างได้ ถ้านายทะเบียนมีมูลเหตุเชื่อว่าบริษัทนั้นไม่ได้ประกอบธุรกิจ แต่ในเรื่องหุ้นส่วนจำกัด กฎหมายมิได้ให้อำนาจนายทะเบียนไว้ หุ้นส่วนนี้อาจจะเลิกไปนานไม่ได้ประกอบการค้าแล้ว แต่ชื่อหุ้นส่วนก็ยังคงอยู่ เพราะไม่มีกฎหมายที่จะให้อำนาจเพิกถอนให้เป็นหุ้นส่วนจำกัดร้างได้ แต่ถ้าบริษัทไม่มีสถานที่ทำการแล้ว ไม่ได้ส่งบุคคล ไม่ปรากฏรายการเคลื่อนไหว หรือมีธุรกรรมที่ไหนเลย เช่นนี้ เข้าเกณฑ์ที่กรมทะเบียนการค้าจะจำหน่ายเป็นบริษัทร้างได้ บริษัท พินัยประสิทธิ์ จำกัด เข้าเกณฑ์ที่จะจำหน่ายเป็นบริษัทร้างได้ ขณะนี้มีบริษัทที่อยู่ในฐานะเข้าเกณฑ์จะต้องจำหน่ายเป็นบริษัทร้างได้ เพราะไม่ได้ดำเนินกิจการอะไร แต่ไม่ได้มาเพิกถอนทางทะเบียนเป็นจำนวนมาก แต่การที่กรมทะเบียนการค้าไม่ได้จดทะเบียนเป็นบริษัทร้างนั้น เพราะขาดแคลนในเรื่องอัตรากำลังและงบประมาณในการดำเนินการ

นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ ผู้ถูกร้องที่ ๑ นำสืบว่าบริษัท ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด จดทะเบียนจัดตั้งเมื่อวันที่ ๒๘ มีนาคม ๒๕๓๓ บริษัทมีกรรมการจำนวน ๕ คน โดยผู้ถูกร้องเป็นกรรมการร่วมด้วย นับแต่จดทะเบียนจัดตั้งจนถึงปัจจุบัน บริษัทไม่ได้ประกอบธุรกิจใดๆ ทั้งไม่เคยขอเลขประจำตัวผู้เสียภาษี ไม่ได้จดทะเบียนเข้าสู่ระบบภาษีมูลค่าเพิ่ม ไม่เคยเรียกประชุมกรรมการ ไม่เคยเรียกประชุมผู้ถือหุ้น ไม่ได้จัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย และไม่เคยส่งบัญชีงบดุลต่อกระทรวงพาณิชย์แม้แต่ครั้งเดียว หนังสือสำนักงานทะเบียนการค้าจังหวัดนครศรีธรรมราช ลงวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ แจ้งผลการตรวจสอบเอกสารเกี่ยวกับบริษัท ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด ว่า “๑. บริษัท ดังกล่าว นับตั้งแต่จดทะเบียนจัดตั้งแล้วจนถึงปัจจุบัน ไม่มีการจดทะเบียนแก้ไขเพิ่มเติมทางทะเบียนแต่อย่างใด ๒. บริษัท ดังกล่าวไม่เคยส่งบัญชีงบดุลต่อสำนักงาน ฯ” ตามหนังสือของกรมสรรพากร ลงวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๕๕ แจ้งผลการตรวจสอบว่า ไม่พบแบบแสดงรายการภาษีเงินได้นิติบุคคล ภ.ง.ด. ๕๐ และ ภ.ง.ด. ๕๑ ในปี ๒๕๕๐ ปี ๒๕๕๑ และปี ๒๕๕๒

นายอาทิตย์ อุไรรัตน์ ผู้ถูกร้องที่ ๒ นำสืบว่า เคยดำรงตำแหน่งกรรมการในบริษัทต่างๆ รวมสิบสามบริษัท ต่อมาเมื่อวันที่ ๘ กรกฎาคม ๒๕๕๒ ได้ทำหนังสือถึงประธานกรรมการบริษัทต่างๆ ทั้งสิบสามบริษัท ขอลาออกจากตำแหน่งกรรมการที่ดำรงอยู่ในแต่ละบริษัททุกบริษัท ตั้งแต่วันที่ ๘ กรกฎาคม ๒๕๕๒ คือ ก่อนมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้า ฯ แต่งตั้งผู้ถูกร้องเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ต่อมาบริษัทต่างๆ ได้ดำเนินการจดทะเบียนการลาออกจากการเป็นกรรมการของผู้ถูกร้องต่อสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร จึงไม่มีชื่อผู้ถูกร้องเป็นกรรมการในบริษัทดังกล่าวอีกต่อไป คงมีเพียงสามบริษัทที่ไม่ได้ดำเนินการ เนื่องจากเจ้าหน้าที่ของทั้งสามบริษัทดังกล่าว ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ ได้ลาออกจากบริษัทในช่วงเวลานั้น โดยไม่ได้แจ้งให้บริษัททราบว่าตนยังไม่ได้ดำเนินการจดทะเบียนการลาออกจากการเป็นกรรมการของผู้ถูกร้องต่อสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย (๑) บริษัท บ้านอาทิตย์ จำกัด (๒) บริษัท เอ. โอ. เอ็นเทอร์ไพรส์ จำกัด และ (๓) บริษัท รังสิตน้ำผลไม้ จำกัด

นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ ผู้ถูกร้องที่ ๓ นำสืบว่าเคยเป็นกรรมการของบริษัท พี.เอส.ดี.เอ็น. จำกัด และบริษัท เคนซัง คอนสตรัคชั่น จำกัด ตั้งแต่ประมาณปี ๒๕๓๐ และ ๒๕๓๓ ตามลำดับจริง แต่ได้ยื่นหนังสือลงวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๓๓ ถึงคณะกรรมการของบริษัทดังกล่าว ขอลาออกจากตำแหน่งกรรมการของบริษัท ตั้งแต่วันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๓๓ เนื่องจากได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้า ฯ แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม ในคณะรัฐมนตรีชุดที่มี พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นนายกรัฐมนตรี

คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ ผู้ถูกร้องที่ ๔ นำสืบว่าบริษัท พริสมา อินโฟ จำกัด จดทะเบียนจัดตั้งเมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๓๗ โดยเพื่อนรุ่นน้องที่สำเร็จการศึกษาจากคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ร่วมกันก่อตั้งขึ้น และแต่งตั้งให้ผู้ถูกร้องเป็นกรรมการด้วยคนหนึ่ง นับแต่ตั้งบริษัทเป็นต้นมา บริษัทไม่เคยดำเนินธุรกิจใดๆ เลย ต่อมาประมาณปี ๒๕๓๘ ผู้ถูกร้องได้แจ้งด้วยวาจาต่อกรรมการของบริษัท ๒ คน คือ นางปนัดดา เลิศล้ำอำไพ และนางสาวพาฝัน ศุภวานิช ว่า ขอลาออกจากการเป็นกรรมการของบริษัท และได้โอนหุ้นให้แก่นางสาวพาฝัน ศุภวานิช แล้วซึ่งขณะนั้นยังไม่ได้เข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี บริษัท พริสมา อินโฟ จำกัด มีมติที่ประชุมวิสามัญผู้ถือหุ้น ครั้งที่ ๒/๒๕๓๘ เมื่อวันที่ ๑๔ กันยายน ๒๕๓๘ และครั้งที่ ๓/๒๕๓๘ เมื่อวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๓๘ ให้เลิกบริษัท แต่ได้มีการยื่นคำขอจดทะเบียนเลิกบริษัทเมื่อวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ การเลิกบริษัทนั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๒๓๖ บัญญัติว่า “อันบริษัทจำกัดย่อมเลิกกันด้วยเหตุดังจะกล่าวต่อไปนี้ คือ

- (๑)
- (๒)
- (๓)
- (๔) เมื่อมีมติพิเศษให้เลิก
- (๕)

ดังนั้น บริษัท พริสมา อินโฟ จำกัด จึงเลิกบริษัทแล้วตั้งแต่วันที่มีการประชุมและลงมติคือวันที่ ๑๔ กันยายน ๒๕๓๘ มีผลว่า คุณหญิงสุพัตรา ไม่ได้ดำรงตำแหน่งกรรมการในบริษัท พริสมา อินโฟ จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๑๔ กันยายน ๒๕๓๘ ในขณะที่มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งคุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๐

นายพิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล ผู้ถูกร้องที่ ๕ นำสืบว่า บริษัท พินัยประสิทธิ์ จำกัด จดทะเบียนจัดตั้งเมื่อเดือนธันวาคม ๒๕๒๔ ดำเนินกิจการนำไม้ซุงจากประเทศอินโดนีเซีย เข้ามาซื้อขายแปรรูปจำหน่ายในประเทศไทย เมื่อรัฐบาลอินโดนีเซียมีกฎหมายห้ามส่งไม้ซุงออกนอกประเทศ บริษัทต้องหาไม้ซุงจากภายในประเทศเพื่อป้อนโรงเลื่อย และดำเนินการขาดทุนตลอดมาจนหมดทุนในปี ๒๕๒๗ และเลิกกิจการในที่สุดเมื่อปี ๒๕๒๘ โดยส่งบการเงินครั้งสุดท้ายเมื่อปี ๒๕๒๘ หลังจากนั้นก็ไม่เคยดำเนินกิจการใดๆ ปัจจุบันไม่มีผู้บริหาร ไม่มีทรัพย์สินใดๆ ไม่มีสำนักงานให้ติดต่อได้โรงเลื่อยและสำนักงานของบริษัท ถูกรื้อถอนไปหมดสิ้นแล้ว บริเวณดังกล่าวปัจจุบันเป็นสถานที่ประกอบกิจการอยู่ต่อเรือ

บริษัทไม่มีสถานที่ทำการ ไม่ได้ส่งบุคคล ไม่ปรากฏรายการเคลื่อนไหว หรือมีธุรกรรมที่ไหน เข้าเกณฑ์ที่จะต้องจำหน่ายเป็นบริษัทร้างได้ บริษัท พินัยประสิทธิ จำกัด ได้หยุดดำเนินกิจการทั้งหมดตั้งแต่ปี ๒๕๒๘ โดยตกลงเลิกกิจการตั้งแต่ปี ๒๕๒๘ และมอบหมายให้นายอุเทน วรกุลชัย กรรมการผู้จัดการไปดำเนินการจดทะเบียนเลิกบริษัท ต่อมาในปี ๒๕๓๖ นายอุเทน ถึงแก่กรรม โดยยังไม่ได้จดทะเบียนเลิกบริษัท

หม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร ผู้ถูกร้องที่ ๖ นำสืบว่า ห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม จดทะเบียนเมื่อวันที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๒ และผู้ถูกร้อง เป็นหุ้นส่วนจำพวกไม่จำกัดความรับผิด และดำรงตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการของห้าง ฯ ต่อมาวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ ผู้ถูกร้องได้ลาออกจากตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการของห้าง ฯ กับพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสุยามาภินันท์ (ผู้เป็นหุ้นส่วน) เพื่อเข้ารับตำแหน่งทางการเมือง และหม่อมราชวงศ์วีโรส บริพัตร เข้ามาเป็นหุ้นส่วนจำพวกไม่จำกัดความรับผิด และดำรงตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการของห้าง ฯ ตั้งแต่วันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๔๐ เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน แต่ห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม ได้หยุดประกอบกิจการตั้งแต่ปี ๒๕๓๕ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๓๖ บัญญัติว่า “อันหุ้นส่วนผู้จัดการนั้น จะเอาออกจากตำแหน่งได้ต่อเมื่อผู้เป็นหุ้นส่วนทั้งหลายยินยอมพร้อมกัน เว้นแต่จะได้ตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น” จึงถือได้ว่า หม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร ไม่ได้ดำรงตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม ในขณะที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

บริษัท งามดูพลี จำกัด จดทะเบียนเมื่อวันที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๒๑ โดยผู้ถูกร้องและนายวีรพิชัย สารกิจปรีชา ได้นำเงินมาช่วยลงทุนให้แก่บริษัท ฯ เพื่อช่วยเหลือนายฐิติวัฒน์ โปษยานนท์ จึงได้เข้าดำรงตำแหน่งกรรมการของบริษัท ฯ ต่อมาบริษัท ฯ มีปัญหาด้านการเงินอย่างมาก มีผลการประกอบการขาดทุน ตั้งแต่ปี ๒๕๓๗ เนื่องจากความไม่โปร่งใสในการบริหารงานของนายฐิติวัฒน์ โปษยานนท์ ทำให้นายวีรพิชัย สารกิจปรีชา ลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท ฯ ในปี ๒๕๓๖ ส่วนผู้ถูกร้องได้ลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท ฯ กับนายฐิติวัฒน์ โปษยานนท์ กรรมการผู้จัดการ เมื่อต้นปี ๒๕๓๘ ซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาที่บริษัท ฯ ได้หยุดประกอบกิจการแล้ว ต่อมาวันที่ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๔๐ นายฐิติวัฒน์ โปษยานนท์ ได้ขายอาคารที่ทำการของบริษัท ฯ ซึ่งตั้งอยู่ที่บ้านเลขที่ ๓๒๑/๓๘ ถนนนางลิ้นจี่ แขวงช่องนนทรี เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร ให้แก่บุคคลภายนอก และผู้ซื้อได้ใช้อาคารดังกล่าวเป็นสถานที่ประกอบการค้าประเภทซัก อบ รีด เสื้อผ้า มีชื่อร้านว่า “ว็อย เฮาส์ ซัก อบ รีด” ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๘๒๖ วรรคแรก บัญญัติว่า “อันสัญญาตัวแทนย่อมระงับสิ้นไปด้วยตัวการถอนตัวแทน หรือด้วยตัวแทนบอกเลิกเป็นตัวแทน” ผู้ถูกร้องนำสืบว่า ได้ลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท งามดูพลี จำกัด กับนายฐิติวัฒน์ โปษยานนท์ กรรมการผู้จัดการ เมื่อต้นปี ๒๕๓๘

เนื่องจากนายจิตติวัฒน์ บริหารงานด้วยความไม่โปร่งใส ทำให้บริษัทประกอบการขาดทุน นับตั้งแต่ปี ๒๕๓๗ เป็นต้นมา ผู้ถูกร้องได้บอกเลิกเป็นตัวแทนตามหลักกฎหมายว่าด้วยตัวแทนแล้ว ก่อนที่ผู้ถูกร้องจะมาดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ จึงต้องถือว่า หม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร ผู้ถูกร้อง ไม่ได้ดำรงตำแหน่งกรรมการในบริษัท งามดุพลี จำกัด ในขณะที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

บริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด จดทะเบียนเมื่อวันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๓๒ ผู้ถูกร้องและนายเอนก ศรีชีวะชาติ เข้าเป็นกรรมการของบริษัท เมื่อวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๓๕ รวมกรรมการทั้งสิ้น ๕ คน ตามข้อบังคับของบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด กรรมการจะต้องออกจากตำแหน่งตามวาระจำนวน ๑ ใน ๓ ของกรรมการทั้งหมด เมื่อมีการประชุมสามัญครั้งแรกในทุกๆ ปี โดยกรรมการผู้ออกไปนั้น อาจจะได้รับเลือกเข้ารับตำแหน่งอีกก็ได้ นับตั้งแต่ครบวาระและออกจากตำแหน่งกรรมการบริษัท เมื่อปี ๒๕๓๗ บริษัทไม่เคยติดต่อให้ผู้ถูกร้อง และนายเอนก ศรีชีวะชาติ เข้าร่วมประชุมกรรมการของบริษัทอีกเลย รวมทั้งไม่มีการแจ้งให้ผู้ถูกร้องทราบถึงการแต่งตั้งผู้ถูกร้อง กลับเข้าเป็นกรรมการของบริษัทอีกแต่อย่างใด จึงต้องถือว่าผู้ถูกร้อง ครบวาระการดำรงตำแหน่งกรรมการของบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด ตั้งแต่ปี ๒๕๓๗ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๑๕๒ บัญญัติว่า “ในเมื่อมีการประชุมสามัญครั้งแรกภายหลังแต่จดทะเบียนบริษัทก็ดี และในเมื่อมีการประชุมสามัญครั้งแรกในทุกๆ ปีต่อไปก็ดี ผู้เป็นกรรมการต้องออกจากตำแหน่งโดยจำนวนหนึ่งในสามเป็นอัตรา ถ้าและจำนวนกรรมการจะแบ่งออกให้ตรงเป็นส่วนสามไม่ได้ ก็ให้ออกโดยจำนวนใกล้เคียงที่สุดกับส่วนหนึ่งในสาม” ผู้ถูกร้องได้รับเลือกเข้าเป็นกรรมการของบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด เมื่อวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๓๕ ในฐานะเป็นประธานกรรมการของมูลนิธิจุมภฏ - พันธุ์ทิพย์ ซึ่งเป็นเจ้าของที่ดินให้บริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด เข้า และเป็นผู้ถือหุ้นในบริษัทดังกล่าวร้อยละ ๑๐ โดยผู้ถูกร้องได้เข้าประชุมคณะกรรมการของบริษัทเพียงครั้งเดียวในปี ๒๕๓๕ ครั้นเมื่อครบวาระการดำรงตำแหน่งในปี ๒๕๓๗ บริษัทได้เลือกผู้ถูกร้องกลับเข้าดำรงตำแหน่งกรรมการของบริษัทอีก และทำเช่นนี้ทุกครั้งที่ครบวาระการดำรงตำแหน่งกรรมการของผู้ถูกร้อง แต่บริษัทไม่ได้ติดต่อแจ้งให้ผู้ถูกร้องทราบ รวมทั้งไม่ได้ติดต่อให้ผู้ถูกร้องเข้าร่วมประชุมคณะกรรมการของบริษัทอีกเลย จนกระทั่งปัจจุบัน ผู้ถูกร้องไม่ทราบเรื่องที่บริษัทแต่งตั้งผู้ถูกร้องกลับเข้าเป็นกรรมการอีก จึงต้องถือว่าผู้ถูกร้องไม่ได้ดำรงตำแหน่งกรรมการในบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด ในขณะที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

นายประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์ ผู้ถูกร้องที่ ๗ นำสืบว่าเคยดำรงตำแหน่งกรรมการบริษัท อิมโพลีแซ็ค จำกัด แต่ได้ลาออกจากกรรมการของบริษัทดังกล่าว โดยผู้ถูกร้องยื่นหนังสือลาออกจากตำแหน่ง

กรรมการบริษัท อิมโพลีเค็กซ์ จำกัด เมื่อวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๔๐ ต่อประธานกรรมการบริษัท มีการตอบรับการแสดงเจตนาของผู้ถูกร้องว่า “รับทราบและอนุมัติ” ส่วนบริษัท โรแยล โฮลดิ้งส์ จำกัด ผู้ถูกร้องยื่นหนังสือลาออกลงวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๐ ต่อประธานกรรมการบริษัทขอลาออกจากกรรมการบริษัท ตั้งแต่วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๐ มีการตอบรับการแสดงเจตนาทำหนังสือของผู้ถูกร้องว่า “ได้รับหนังสือลาออกเรียบร้อยแล้ว”

นายไชยา สะสมทรัพย์ ผู้ถูกร้องที่ ๘ นำสืบว่าได้ยื่นหนังสือลงวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๓๘ ถึงกรรมการผู้จัดการบริษัท โมบาย เทล จำกัด ขอลาออกจากกรรมการบริษัท ตั้งแต่วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๓๘ และในคราวประชุมครั้งที่ ๑/๒๕๓๘ เมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๓๘ คณะกรรมการบริษัท ได้มีมติเป็นเอกฉันท์ อนุมัติให้ผู้ถูกร้องลาออกจากตำแหน่งกรรมการบริษัทได้ ตั้งแต่วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๓๘ เป็นต้นไป และผู้ถูกร้องที่ ๘ ได้ยื่นหนังสือลงวันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๔๒ ถึงประธานกรรมการบริษัท สุพีเรีย ออดิโอ จำกัด ขอลาออกจากการเป็นกรรมการของบริษัท ตั้งแต่วันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๔๒ และในคราวประชุมเมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๔๒ คณะกรรมการบริษัท ได้มีมติรับทราบและเห็นชอบให้ผู้ถูกร้องลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทได้

นายวัฒนา อิศวเหม ผู้ถูกร้องที่ ๙ นำสืบว่า ปลายปี ๒๕๒๓ ห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย ประสบภาวะขาดทุน จึงปิดกิจการลง และมีได้ประกอบกิจการค้าหรือธุรกิจอื่นใดอีก และผู้ถูกร้องไม่ได้เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการดำเนินการของห้าง ฯ อีก ในการประชุมผู้ถือหุ้นของห้าง ฯ เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๕ ผู้ถูกร้องได้ลาออกจากตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการ โดยโอนหุ้นทั้งหมดให้แก่ นายสุพจน์ เหลืองธรรมธาดา และตามหนังสือของสำนักงานทะเบียนการค้าจังหวัดพิษณุโลก ลงวันที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๔๔ แจ้งผลการตรวจสอบห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย ว่าในช่วงระหว่างวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ ถึงวันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๔๓ ห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย ไม่ได้ประกอบการแต่อย่างใด โดยไม่มีอาคารที่ทำการตั้งอยู่ตามสถานที่ที่จดทะเบียน ไม่มีพนักงานปฏิบัติงาน จึงถือได้ว่า ผู้ถูกร้อง ได้ดำเนินการเพื่อลาออกอย่างถูกต้องแล้ว ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๘๐ ประกอบมาตรา ๑๐๓๖ ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย ตั้งแต่วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๕

นายรักษ์ ดันติสุนทร ผู้ถูกร้องที่ ๑๐ นำสืบว่า ห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชานาญ จดทะเบียนจัดตั้งเมื่อวันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๑๑ ณ สำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทจังหวัดตาก มีวัตถุประสงค์ในการค้าอาวุธปืน กระสุนปืน ฯ มีหุ้นส่วน ๓ คน ผู้ถูกร้องเป็นหุ้นส่วนคนหนึ่ง โดยมีนายจรัสศักดิ์ ลิ้มทรงพรต เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ หลังจากได้จดทะเบียนเป็นห้างหุ้นส่วนจำกัดแล้ว ห้าง ฯ ได้ขออนุญาต

ประกอบการค้าอาวุธปืนและกระสุนปืน แต่ไม่ได้รับอนุญาตจากทางราชการ ห้าง ฯ จึงไม่ได้ดำเนินธุรกิจใดๆ ไม่เคยขอเลขประจำตัวผู้เสียภาษี ไม่ได้จดทะเบียนเข้าสู่ระบบภาษีมูลค่าเพิ่ม ไม่เคยมีการประชุมหุ้นส่วนแม้แต่ครั้งเดียว ไม่เคยทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย ไม่เคยส่งบัญชีงบดุลต่อกระทรวงพาณิชย์ นับแต่จดทะเบียนจัดตั้งห้าง ฯ จนถึงปัจจุบัน เป็นเวลา ๓๓ ปี ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๒๘ นายจรัสศักดิ์ ลิ่มทรงพรต หุ้นส่วนผู้จัดการของห้าง ฯ ได้ถึงแก่กรรม มีผลทำให้ห้างหุ้นส่วนจำกัด ปืนชานาญ เลิกไป ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๕๕ ประกอบมาตรา ๑๐๘๐ คำว่า “ตำแหน่งใด” ในห้างหุ้นส่วนบริษัท ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ หมายถึงตำแหน่ง “ผู้จัดการ” หรือ “หุ้นส่วนผู้จัดการ” ในกรณีของห้างหุ้นส่วน และหมายถึงตำแหน่ง “กรรมการ” ในกรณีของบริษัทจำกัด การเป็น “หุ้นส่วน” จึงไม่ใช่ “ตำแหน่งใด” ตามความหมายของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ เพราะผู้เป็นหุ้นส่วนมีความรับผิดชอบจำกัดเพียงเท่าที่ตนลงไปเป็นเงิน ทรัพย์สิน หรือแรงงาน เท่านั้น เมื่อ “หุ้นส่วน” ไม่ใช่ “ตำแหน่งใด” ตามความหมายของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ ผู้ถูกร้องจึงไม่ได้ “ดำรงตำแหน่งใด” ในห้างหุ้นส่วนจำกัด ปืนชานาญ

พิเคราะห์แล้ว มีประเด็นที่จะต้องวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องทั้งสิบคนจะสิ้นสุดลงเฉพาะตัว เพราะกระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ โดยดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท ในขณะที่เป็นรัฐมนตรีหรือไม่

ผู้ร้องอ้างว่า รัฐมนตรีผู้ถูกร้องทั้งสิบคน ดำรงตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการในห้างหุ้นส่วนหรือกรรมการในบริษัทในขณะที่เป็นรัฐมนตรีอยู่ เพราะปรากฏชื่อของรัฐมนตรีเหล่านี้ในทะเบียนของกรมทะเบียนการค้าว่า เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการในห้างหุ้นส่วนหรือเป็นกรรมการบริษัท

มีปัญหาข้อกฎหมายที่จะต้องพิจารณาประการแรก คือ การปรากฏชื่อของรัฐมนตรีในทะเบียนของกรมทะเบียนการค้าว่าดำรงตำแหน่งในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท จะถือได้หรือไม่ว่ารัฐมนตรีผู้นั้นได้กระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ แล้ว กล่าวคือ คู่กรณีจะสืบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการเป็นกรรมการบริษัทหรือหุ้นส่วนผู้จัดการในห้างหุ้นส่วนให้แตกต่างไปจากข้อความที่จดทะเบียนที่กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ ได้หรือไม่

การจดทะเบียนที่กรมทะเบียนการค้า โดยแจ้งว่ากรรมการบริษัทมีใครบ้างนั้น เป็นเพียงข้อเท็จจริงหรือข้อสันนิษฐานในเบื้องต้นเท่านั้นว่ากรรมการบริษัทปรากฏตามรายชื่อที่จดทะเบียนไว้ไม่ใช่ข้อสันนิษฐานโดยเด็ดขาดว่าข้อเท็จจริงต้องเป็นไปตามที่จดทะเบียนไว้ หากข้อความที่จดทะเบียนไม่ถูกต้องว่าความเป็นจริงมิได้เป็นไปตามที่จดทะเบียน ก็สามารถจะนำสืบให้เห็นว่าข้อเท็จจริงที่ถูกต้องเป็นอย่างไร ถ้าผู้หนึ่งผู้ใดถูกระบุว่าเป็นกรรมการบริษัท แต่ปรากฏว่าผู้นั้นมิได้เป็นกรรมการหรือได้ลาออกแล้ว

ก็สามารถจะพิสูจน์ว่าไม่เคยเป็นกรรมการ หรือเคยเป็นกรรมการบริษัทแต่ได้ลาออกแล้ว ยิ่งกว่านั้น ในหนังสือรับรองการจดทะเบียนนี้ยังมีข้อความเตือนไว้ที่มุมซ้ายว่า “หนังสือนี้รับรองเฉพาะข้อความที่ ห้าง/บริษัทได้นำมาจดทะเบียนไว้เพื่อผลทางกฎหมายเท่านั้น ข้อเท็จจริงเป็นสิ่งที่ควรหาไว้พิจารณาฐานะ” ซึ่งหมายความว่าข้อเท็จจริงอาจจะไม่ตรงกับที่จดทะเบียนไว้ก็ได้เป็นหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องจะตรวจสอบ ข้อเท็จจริงตามความเป็นจริงด้วย

ดังนั้น การที่ผู้ร้องยื่นคำร้องว่าผู้ถูกร้องทั้งสิบคน ขณะดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ยังดำรงตำแหน่ง กรรมการบริษัทอยู่ เพราะปรากฏตามหนังสือรับรองของกรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ นั้น ผู้ถูกร้องสามารถที่จะพิสูจน์ว่าผู้ถูกร้องมิได้เป็นกรรมการบริษัท ดังปรากฏตามเอกสารของกรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ ได้

ข้อเท็จจริงตามที่ผู้ถูกร้องทั้งสิบคนนำสืบ ฟังได้ว่า

๑. นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ มีชื่อดำรงตำแหน่งกรรมการในบริษัท ศรินครการท่องเที่ยว จำกัด จริง แต่บริษัทไม่ได้ประกอบธุรกิจ หรือไม่มีการดำเนินกิจการใดๆ มาตั้งแต่จัดตั้งบริษัท ซึ่งเข้าหลักเกณฑ์ เป็นบริษัทร้าง

๒. นายอาทิตย์ อุไรรัตน์ ได้ลาออกจากการเป็นกรรมการในบริษัท เอ.โอ.เอ็นเทอร์ไพรส์ จำกัด บริษัท บ้านอาทิตย์ จำกัด และบริษัท รังสิตน้ำผลไม้ จำกัด เป็นลายลักษณ์อักษรต่อประธานกรรมการ ของบริษัททั้งสาม ก่อนดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม

๓. นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ ได้ลาออกจากการเป็นกรรมการในบริษัท พี.เอส.ดี.เอ็น. จำกัด และบริษัท เคนซัง คอนสตรัคชั่น จำกัด เป็นลายลักษณ์อักษรต่อคณะกรรมการของบริษัททั้งสอง ก่อนดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม

๔. คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ ได้ลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท พริสมา อินโฟ จำกัด ด้วยวาจาต่อกรรมการของบริษัท ๒ คน ก่อนดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี

๕. นายพิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล มีชื่อดำรงตำแหน่งกรรมการในบริษัท พันธุ์ประสิทธิ์ จำกัด ซึ่งเลิกกิจการแล้ว และกรรมการตกลงเลิกบริษัท ซึ่งเข้าหลักเกณฑ์เป็นบริษัทร้าง

๖. หม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร ก่อนดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

(๑) ได้ลาออกจากตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม เป็นลายลักษณ์อักษร และได้รับความยินยอมจากผู้เป็นหุ้นส่วนด้วยกันแล้ว

(๒) ได้ลาออกจากตำแหน่งกรรมการของบริษัท งามดูพลี จำกัด ด้วยวาจาต่อกรรมการผู้จัดการของบริษัทแล้ว

(๓) พ้นจากตำแหน่งกรรมการบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด ตามวาระที่กฎหมายและข้อบังคับของบริษัทกำหนดแล้ว

๗. นายประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์ ได้ลาออกจากการเป็นกรรมการในบริษัท อิมโพลีตซ์ จำกัด และบริษัท โรแยล โฮลดิ้งส์ จำกัด เป็นลายลักษณ์อักษรต่อประธานกรรมการบริษัททั้งสอง ก่อนดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม

๘. นายไชยา สะสมทรัพย์ ได้ลาออกจากการเป็นกรรมการในบริษัท โมบาย เทล จำกัด และบริษัท สุปรีเรีย ออดิโอ จำกัด เป็นลายลักษณ์อักษรต่อกรรมการผู้จัดการและประธานกรรมการของบริษัทดังกล่าวตามลำดับ ก่อนดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม

๙. นายวัฒนา อัสวเหม ได้ลาออกจากตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย โดยได้รับความยินยอมจากหุ้นส่วนทุกคน ก่อนดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย

๑๐. นายรักษ์ ตันติสุนทร เป็นเพียงหุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชานาญ เท่านั้น

คดีนี้ผู้ร้องยื่นคำร้องว่าผู้ถูกร้องทั้งสิบคน กระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ คือ ยังดำรงตำแหน่งในห้างหุ้นส่วน หรือบริษัทในขณะที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ซึ่งมาตรา ๒๐๘ บัญญัติว่า “รัฐมนตรีจะดำรงตำแหน่งหรือกระทำการใดตามที่บัญญัติในมาตรา ๑๑๐ มิได้ เว้นแต่ตำแหน่งที่ต้องดำรงตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย และจะดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วน บริษัทหรือองค์การที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน หรือเป็นลูกจ้างของบุคคลใด ก็มิได้ด้วย

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ มีเจตนารมณ์ห้ามรัฐมนตรีไม่ให้ดำรงตำแหน่งในภาคเอกชน อันได้แก่ตำแหน่งในห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน ทั้งนี้ เพื่อมิให้รัฐมนตรีนำตำแหน่งหน้าที่ในทางการเมืองของตนไปแสวงหาผลประโยชน์ในภาคเอกชน อันจะนำมาซึ่งผลประโยชน์ขัดกัน และทำให้ประโยชน์มหาชนต้องสูญเสียไป

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๑๒ บัญญัติว่า “อันว่าสัญญาจัดตั้งห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทนั้น คือ สัญญาซึ่งบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปตกลงเข้ากันเพื่อกระทำการร่วมกันด้วยประสงค์จะแบ่งปันกำไรอันจะพึงได้แต่กิจการที่ทำนั้น” หมายความว่า กิจการที่ตั้งขึ้นในรูปของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทนั้น ตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อหากำไรทั้งสิ้น ส่วนคำว่า “ตำแหน่งใด”

ในห้างหุ้นส่วนบริษัท ตามมาตรา ๒๐๘ แห่งรัฐธรรมนูญ ย่อมหมายถึงตำแหน่ง “ผู้จัดการ” ในกรณีของห้างหุ้นส่วน และหมายถึงตำแหน่ง “กรรมการ” ในกรณีของบริษัทจำกัด เพราะผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวเท่านั้นที่มีอำนาจจัดการแทนห้างหุ้นส่วน หรือบริษัทได้

ประเด็นที่ต้องวินิจฉัยตามคำร้องมีเพียงว่า ผู้ถูกร้องทั้งสิบคนขณะเป็นรัฐมนตรียังดำรงตำแหน่งในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทหรือไม่ ผู้ร้องนำสืบแต่เพียงว่า ตามเอกสารทางราชการของกรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ แสดงให้เห็นว่าขณะที่ผู้ถูกร้องทั้งสิบคนเป็นรัฐมนตรีนั้น ผู้ถูกร้องทั้งสิบคนยังคงมีชื่อดำรงตำแหน่งในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทอยู่ ผู้ถูกร้องทั้งสิบคนนำสืบว่า ขณะที่ได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีนั้น ผู้ถูกร้องทั้งสิบคนมิได้ดำรงตำแหน่งในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทใดๆ แล้ว ด้วยเหตุผลต่างๆ ซึ่งสามารถแยกวินิจฉัยเป็นกลุ่มได้ ดังนี้

กลุ่มที่ ๑ ผู้ที่มีได้ดำรงตำแหน่งใดๆ ในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทเลย

กลุ่มที่ ๒ ผู้ที่เคยดำรงตำแหน่งกรรมการหรือผู้จัดการในบริษัทหรือห้างหุ้นส่วน แต่ได้ลาออกจากการเป็นกรรมการหรือผู้จัดการของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนั้นๆ ก่อนที่จะได้เป็นรัฐมนตรีแล้ว

กลุ่มที่ ๓ ผู้ที่ได้ลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทขณะเป็นรัฐมนตรี เพราะบริษัทเลิกกิจการไปก่อนแล้ว

ตามข้อเท็จจริงที่ผู้ร้องและผู้ถูกร้องนำสืบฟังได้ ดังนี้

กลุ่มที่ ๑ ผู้ถูกร้องที่มีได้ดำรงตำแหน่งใดๆ ในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทเลย ได้แก่

นายรักษ์ ดันตีสุนทร ผู้ถูกร้องที่ ๑๐ ซึ่งนำสืบว่าเป็นเพียงผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนจำกัด ปินชานาญ เท่านั้น มิได้ดำรงตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการ ในห้างหุ้นส่วนดังกล่าว ผู้ร้องมิได้นำสืบให้เห็นเป็นอย่างอื่น ข้อเท็จจริง จึงฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องที่ ๑๐ มิได้ดำรงตำแหน่งใดๆ ในห้างหุ้นส่วนตามที่ผู้ร้องกล่าวอ้าง

กลุ่มที่ ๒ ผู้ถูกร้องที่รับว่าเคยเป็นกรรมการหรือผู้จัดการของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วน ตามที่ผู้ร้องยื่นคำร้องจริง แต่ได้ลาออกหรือต้องออกตามวาระก่อนที่จะได้เป็นรัฐมนตรี ได้แก่

๑. นายอาทิตย์ อุไรรัตน์	ผู้ถูกร้องที่ ๒
๒. นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ	ผู้ถูกร้องที่ ๓
๓. คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์	ผู้ถูกร้องที่ ๔
๔. หม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร	ผู้ถูกร้องที่ ๖
๕. นายประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์	ผู้ถูกร้องที่ ๗
๖. นายไชยา สะสมทรัพย์	ผู้ถูกร้องที่ ๘
๗. นายวัฒนา อัสวเหม	ผู้ถูกร้องที่ ๙

ผู้ถูกร้องทั้งเจ็ดคน นำสืบและเสนอข้อเท็จจริงฟังได้ว่า ทุกคนได้ลาออกจากการเป็นกรรมการหรือผู้จัดการของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วน ตามที่ผู้ร้องอ้างว่าผู้ถูกร้องเหล่านี้เป็นกรรมการหรือผู้จัดการอยู่ โดยลาออกกับผู้มีอำนาจของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วน การลาออกนี้ ส่วนใหญ่ยื่นใบลาออกเป็นลายลักษณ์อักษรต่อบริษัทหรือห้างหุ้นส่วน มีบางคนเท่านั้นที่ลาออกด้วยวาจา

ปัญหาที่จะต้องพิจารณา คือ การพ้นจากตำแหน่งในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท จะต้องปฏิบัติอย่างไร หรือการลาออกจากการเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการหรือกรรมการด้วยวิธี ๑. ลาออกเป็นลายลักษณ์อักษรต่อผู้มีอำนาจของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท ๒. ลาออกด้วยวาจาต่อผู้มีอำนาจของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท ดังกล่าว ถือว่าได้ลาออกแล้ว หรือไม่ คือตามกฎหมายแล้ว ถือว่าคนเหล่านี้ยังเป็นผู้จัดการหรือกรรมการอยู่หรือไม่

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ บัญญัติห้ามมิให้รัฐมนตรีดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท แต่รัฐธรรมนูญไม่มีบทบัญญัติเฉพาะเกี่ยวกับการพ้นจากตำแหน่งในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท ว่าจะต้องปฏิบัติอย่างไร โดยที่การจัดตั้งห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท เป็นเรื่องที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ การดำรงตำแหน่งหรือการพ้นจากตำแหน่งใดๆ ในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท ย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ด้วยเหตุนี้ การจะวินิจฉัยว่ารัฐมนตรีคนใดดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท หรือไม่ หรือได้พ้นจากตำแหน่งดังกล่าวแล้วหรือไม่ ต้องวินิจฉัยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหุ้นส่วนและบริษัท ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๔๒ บัญญัติว่า “ความเกี่ยวพันระหว่างหุ้นส่วนผู้จัดการกับผู้เป็นหุ้นส่วนทั้งหลายอื่นนั้น ท่านให้บังคับด้วยบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยตัวแทน” และมาตรา ๑๐๖๗ บัญญัติว่า “ความเกี่ยวพันกันในระหว่างกรรมการและบริษัทและบุคคลภายนอกนั้น ท่านให้บังคับตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยตัวแทน” ดังนั้น การที่หุ้นส่วนผู้จัดการหรือกรรมการจะลาออกจากตำแหน่ง จะต้องปฏิบัติอย่างไรนั้น ต้องใช้กฎหมาย “ว่าด้วยตัวแทน” ซึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะ ๕ ว่าด้วยตัวแทนนั้น มาตรา ๗๕๗ วรรคแรก บัญญัติว่า “อันว่าสัญญาตัวแทนนั้น คือสัญญาซึ่งให้บุคคลคนหนึ่งเรียกว่า ตัวแทน มีอำนาจทำการแทนบุคคลอีกคนหนึ่งเรียกว่า ตัวการ และตกลงจะทำการดั่งนั้น” มาตรา ๗๖๖ วรรคแรก บัญญัติว่า “อันสัญญาตัวแทนย่อมระงับสิ้นไปด้วยตัวการถอนตัวแทน หรือด้วยตัวแทนบอกเลิกเป็นตัวแทน” มาตรา ๗๖๗ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ตัวการจะถอนตัวแทน และตัวแทนจะบอกเลิกเป็นตัวแทนเสียในเวลาใดๆ ก็ได้ทุกเมื่อ” และ มาตรา ๓๘๖ วรรคแรก บัญญัติว่า “ถ้าคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งมีสิทธิเลิกสัญญาโดยข้อสัญญา หรือโดยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย การเลิกสัญญาเช่นนั้น ย่อมทำด้วยแสดงเจตนาแก่อีกฝ่ายหนึ่ง”

จากมาตรา ๑๑๖๗ มาตรา ๑๑๗ มาตรา ๑๒๖ มาตรา ๑๒๗ และมาตรา ๑๒๘ สรุปได้ว่า ความเกี่ยวพันระหว่างกรรมการบริษัทกับบริษัทนั้น เป็นไปตาม “สัญญาตัวแทน” โดยบริษัทเป็นเสมือน “ตัวการ” โดยมีกรรมการบริษัทเป็น “ตัวแทน” ในกรณีที่ตัวแทนจะเลิกสัญญาตัวการตัวแทนนั้น กระทำได้โดยตัวแทนบอกเลิกการเป็นตัวแทน และสามารถบอกเลิกในเวลาใดๆ ได้ทุกเมื่อและการบอกเลิก สัญญาเพียงแต่แจ้งให้ตัวการทราบเท่านั้น ซึ่งมีผลทันที ดังนั้น การที่กรรมการบริษัทซึ่งถือว่าเป็น ตัวแทนของบริษัทลาออกจากการเป็นกรรมการหรือตัวแทนของบริษัท ก็เพียงแต่แจ้งให้บริษัท ซึ่งเป็นตัวการทราบเท่านั้น การเป็นตัวแทนก็เลิกกันทันที คือ การเป็นกรรมการของบริษัท ก็สิ้นสุดลงหรือมีผลทันทีที่การแสดงเจตนาขึ้นไปถึงบริษัท หรือผู้มีอำนาจทำแทนบริษัท ซึ่งได้แก่ กรรมการผู้จัดการบริษัท และกฎหมายไม่ได้บัญญัติให้ผู้ประสงค์จะขอลาออกจากการเป็นกรรมการ ต้องนำความ ไปจดทะเบียนต่อนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท เพื่อถอนชื่อตนเองออกจากทะเบียน เพราะเป็นหน้าที่ ของกรรมการผู้มีอำนาจของบริษัทเป็นผู้ดำเนินการ และกรรมการผู้ลาออกก็ไม่มีอำนาจที่จะไปขอแก้ไข ทางทะเบียนได้

ด้วยข้อกฎหมายดังกล่าว เมื่อข้อเท็จจริงฟังได้ว่าผู้ถูกร้องทั้งเจ็ดคนในกลุ่มนี้ ได้แจ้ง ความจำนงให้ผู้มีอำนาจของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนทราบว่าขอลาออกจากตำแหน่งกรรมการหรือ หุ้นส่วนผู้จัดการของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วน ไม่ว่าจะแจ้งเป็นหนังสือหรือด้วยวาจาก็ตาม เมื่อบริษัท หรือห้างหุ้นส่วนทราบถึงเจตนาการลาออกแล้ว ก็ต้องถือว่าผู้ถูกร้องเหล่านี้มิได้เป็นกรรมการบริษัท หรือหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วนตั้งแต่วันที่แสดงเจตนาลาออก เมื่อผู้ถูกร้องทั้งเจ็ดคนแสดงเจตนา ลาออกก่อนที่จะได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรี คดีจึงฟังได้ว่า ขณะผู้ถูกร้องทั้งเจ็ดคนได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรี ผู้ถูกร้องเหล่านี้มิได้เป็นกรรมการบริษัทหรือหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วนดังที่ผู้ร้องกล่าวอ้าง

กลุ่มที่ ๓ คือ ผู้ถูกร้องมีชื่อเป็นกรรมการบริษัทจริง แต่บริษัทเหล่านี้ได้เลิกดำเนินการประกอบ ธุรกิจหรือกิจการไปก่อนแล้ว คือมิได้ประกอบธุรกิจก่อนที่ผู้ถูกร้องได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีและมีได้ ประกอบธุรกิจใดๆ ตลอดมาจนปัจจุบัน ผู้ถูกร้องในกลุ่มนี้ ได้แก่

๑. นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ ผู้ถูกร้องที่ ๑

๒. นายพิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล ผู้ถูกร้องที่ ๕

ผู้ร้องอ้างว่าผู้ถูกร้องที่ ๑ มีชื่อเป็นกรรมการบริษัท ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด และผู้ถูกร้อง ที่ ๕ มีชื่อเป็นกรรมการบริษัท พันธุ์ประสิทธิ์ จำกัด ผู้ถูกร้องที่ ๑ นำสืบฟังได้ว่าบริษัท ศิรินคร การท่องเที่ยว จำกัด จดทะเบียนเป็นบริษัทเมื่อวันที่ ๒๘ มีนาคม ๒๕๓๓ นับตั้งแต่จดทะเบียน จนถึงปัจจุบัน ไม่ได้ประกอบกิจการใดๆ เลย ไม่เคยมีการเรียกประชุมกรรมการ ไม่เคยเรียกประชุมผู้ถือหุ้น

ไม่มีการทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย ไม่เคยส่งบัญชีงบดุลบริษัท อีกทั้งไม่มีการเรียกให้ชำระค่าหุ้น หรือออกใบรับรองหุ้นแต่อย่างใดทั้งสิ้น ผู้ถูกร้องที่ ๑ เคยบอกนายภูเมธ ด้านพัฒนาภูมิ ซึ่งเป็นกรรมการผู้จัดการบริษัท ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด ว่าเมื่อบริษัทไม่ได้ดำเนินกิจการใดๆ ผู้ถือหุ้นและกรรมการต่างแยกย้ายกันไปคนละทิศละทาง งานที่คิดจะทำร่วมกันก็ไม่มีผู้ใดสนใจแล้ว จึงขอให้ยกเลิกบริษัทซึ่งนายภูเมธ ฯ ก็เห็นด้วย และรับปากว่าจะไปดำเนินการ แต่ยังมีได้ไปดำเนินการเลิกบริษัท ส่วนผู้ถูกร้องที่ ๕ นำสืบและฟังได้ว่า บริษัท พินัยประสิทธิ์ จำกัด จดทะเบียนบริษัทในปี ๒๕๒๕ และบริษัท ฯ ได้เลิกดำเนินกิจการตั้งแต่ปี ๒๕๒๘ โดยส่งงบการเงินของปี ๒๕๒๘ เป็นครั้งสุดท้าย และไม่ได้ส่งอีกเลย ปัจจุบันไม่มีผู้บริหาร ไม่มีทรัพย์สินใดๆ ไม่มีสำนักงานให้ติดต่อได้ คณะกรรมการและผู้ถือหุ้นเคยมีมติร่วมกันให้เลิกกิจการตั้งแต่ปี ๒๕๒๘ โดยมอบหมายให้นายอุเทน วรกุลชัย กรรมการผู้จัดการไปดำเนินการเลิกบริษัท แต่นายอุเทน ฯ ได้ถึงแก่กรรมเมื่อปี ๒๕๓๖ โดยยังมีได้ไปจดทะเบียนเลิกบริษัท

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๒๕๖ ได้วางหลักเกณฑ์ของบริษัทร้าง ไว้ว่าเมื่อใดนายทะเบียนบริษัทมีมูลเหตุอันสมควรเชื่อว่าบริษัทใด มิได้ทำการค้าขายหรือประกอบกิจการแล้ว ให้ดำเนินการดังนี้ คือส่งจดหมายทางไปรษณีย์เพื่อไต่ถามว่ายังทำการค้าขายอยู่หรือไม่ หากไม่ได้รับคำตอบภายในกำหนด ให้มีหนังสือสอบถามไปอีก เป็นฉบับสุดท้ายและให้แจ้งไปด้วยว่าหากยังมีได้รับหนังสือตอบภายในกำหนด นายทะเบียนจะได้ออกแจ้งความโฆษณาเพื่อการขิดชื่อบริษัทนั้น ฯ ออกเสียจากทะเบียน และเมื่อนายทะเบียนขิดชื่อบริษัทออกเสียจากทะเบียนแล้ว ถือว่าบริษัทนั้นเป็นอันเลิกกัน

ข้อเท็จจริงฟังได้ว่า ทั้งบริษัท ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด และบริษัท พินัยประสิทธิ์ จำกัด เข้าหลักเกณฑ์ที่นายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทสามารถที่จะดำเนินการให้เป็นบริษัทร้างได้ เพราะทั้งสองบริษัทไม่ได้ประกอบธุรกิจมาเป็นเวลานาน ไม่ได้ส่งงบการเงินไม่น้อยกว่า ๓ ปี ไม่มีสำนักงานบริษัท แม้จะยังมีได้ถูกขิดชื่อให้เป็นบริษัทร้าง แต่ก็ไม่ได้ดำเนินกิจการใดๆ แล้ว ซึ่งตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ มีเจตนารมณ์ที่จะป้องกันมิให้มีการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนรวมกับประโยชน์ส่วนบุคคล โดยปิดกั้นมิให้รัฐมนตรีอาศัยอำนาจหน้าที่ในตำแหน่งไปแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน หรือเพื่อเอื้ออำนาจประโยชน์ให้แก่ห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่ตนดำรงตำแหน่งอยู่ อีกทั้งเพื่อให้รัฐมนตรีอุทิศเวลาและทุ่มเทกำลังให้การบริหารราชการแผ่นดิน อันเป็นภารกิจสำคัญที่รัฐธรรมนูญมอบหมายอย่างเต็มที่ ดังนั้นห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่เกี่ยวข้องในกรณีนี้ จึงต้องเป็นห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่ประกอบการหรือมีการดำเนินการอยู่ตามปกติ อันอาจจะนำไปสู่การขัดกันของผลประโยชน์ หรือทำให้รัฐมนตรีต้องแบ่งเวลาจากการบริหารราชการแผ่นดินมาให้ มิใช่หมายรวมถึงห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่เลิกกิจการ หรือไม่ได้

ประกอบกิจการใดๆ แล้ว เมื่อบริษัท ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด และบริษัท พินัยประสิทธิ์ จำกัด เป็นเสมือนบริษัทร้าง คือไม่มีบริษัทดังกล่าวแล้ว จึงเป็นการพ้นวิสัยที่ผู้ถูกร้องซึ่งเป็นรัฐมนตรีและมีชื่อเป็นกรรมการอยู่นั้น จะใช้อำนาจหน้าที่ของตนในตำแหน่งรัฐมนตรีกระทำการเพื่อเอื้อประโยชน์ให้กับบริษัทดังกล่าวได้

ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงวินิจฉัยว่าผู้ถูกร้องทั้งสิบคนมิได้กระทำการอันเป็นการต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องทั้งสิบคน จึงไม่สิ้นสุดลงตาม มาตรา ๒๑๖ (๖)

นายสุวิทย์ ชีรพงษ์
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ